

БӨЛІМ: КОЛЛЕДЖ / ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ / ҚАЗАҚ ТІЛІ

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқу мен жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамытудың тиімділігі

ЖАРИЯЛАНДЫ
10.10.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/165429/>

Хусайнова Жанар Халимуллаевна

«Р.Байсейітов атындағы Семей қаржы-экономикалық колледжі «КМҚК

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің басты мақсаты — студенттердің сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын қалыптастыру. Қазақ тілі мен әдебиеті пәндері бұл бағытта ерекше орын алады, себебі олар тек тілдік дағдыларды ғана емес, сонымен қатар логикалық, аналитикалық ойлауды дамытады. Осы мақалада оқу және жазу арқылы қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында сыни тұрғыдан ойлауды дамытудың тиімді әдіс-тәсілдері қарастырылады.

Сыни тұрғыдан ойлаудың маңызы

Сыни тұрғыдан ойлау — ақпаратты қабылдау, бағалау және тұжырымдау қабілеті. Бұл дағды студенттердің жеке тұлға ретінде қалыптасуына және мамандықтарына қажет маңызды қасиеттерді дамытуға ықпал етеді. Сыни ойлауды меңгерген студенттер тек ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны терең түсінуге, талдауға және өз көзқарасын негіздеуге қабілетті.

Оқу мен жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту әдістері

Қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үшін төмендегі оқу және жазу әдіс-тәсілдері тиімді:

1. Оқу стратегиялары

Мәтінмен жұмыс жасауда түрлі оқу стратегиялары қолданылып,

сыни тұрғыдан ойлау дағдылары қалыптасады. Негізгі әдістер:

- **INSERT әдісі** (Интерактивті жазба жүргізу). Студенттер мәтінді оқи отырып, жаңа ақпаратты белгілейді, бұрыннан білетінін салыстырады, түсінбеген жерлерін анықтап, сол бойынша талдау жасайды.
- **Жетекші сұрақтар қою**. Мәтінге қатысты күрделі сұрақтар қойып, студенттерге жауап іздеуді ұсыну олардың мәтінге сыни көзқараспен қарауына көмектеседі. Мұндай сұрақтар студенттерді мәтінді терең түсініп, анализ жасауға жетелейді.

2. Жазба жұмыстары

Жазу дағдысы — студенттердің сыни тұрғыдан ойлауын дамытудың маңызды құралы. Тиімді жазба әдістерінің бірі:

- **Эссе жазу**. Белгілі бір тақырыпта эссе жазу студенттерге өз ойын жүйелі түрде жеткізуге, дәлелдер келтіріп, көзқарасын қорғауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс олардың ойлау қабілетін дамытып қана қоймай, өз пікірін дәлелдеуге де машықтандырады.
- **Мәтінді қайта жазу**. Студенттерге белгілі бір мәтінді қайтадан жазуды ұсыну арқылы олардың мәтіннің мазмұнын терең түсініп, оны өз сөздерімен жеткізуіне жол ашылады. Бұл әдіс мәтінді түсіну және оны талдау қабілетін дамытады.

3. Дискуссиялар және пікірталастар

Сабақ барысында дискуссия ұйымдастыру арқылы студенттердің сыни ойлау дағдылары дамытылады. Олар әртүрлі көзқарастарды тыңдап, талдау жасап, өз пікірлерін дәлелдеуге үйренеді.

Пікірталас кезінде студенттер мәселені әр қырынан қарастырып, фактілер мен дәлелдерді қолдану арқылы өз ойларын қорғайды.

4. Топтық жұмыс және коллаборация

Студенттерді топтық жұмысқа тарту — сыни тұрғыдан ойлауды дамытудың тиімді тәсілдерінің бірі. Топтық талқылаулар барысында студенттер өз идеяларын ортаға салып, басқалардың пікірін тыңдап, талдайды. Бұл әдіс сыни ойлауды ынталандырып, өзара ынтымақтастық дағдыларын да дамытады.

5. Мәтіндерді салыстырмалы талдау

Студенттерге бір-біріне қарама-қарсы пікірлерді білдіретін мәтіндерді оқып, салыстырмалы талдау жасау тапсырмасын беру олардың сыни тұрғыдан ойлауын дамытады. Бұл әдіс студенттердің мәселеге терең көзқараспен қарауына мүмкіндік береді, олар әртүрлі көзқарастарды салыстырып, дәлелдерін ұсынады.

Нәтижелер

Қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында оқу және жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту студенттердің ойлау қабілетін кеңейтеді. Олар ақпаратты тек қабылдап қана қоймай, оны талдап, сыни тұрғыдан бағалай алады. Жазба жұмыстары мен дискуссиялар олардың өзіндік пікірін білдіруге, дәлелдер келтіруге және өз көзқарасын қорғауға машықтандырады.

Қорытынды

Оқу мен жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында маңызды орын алады. Бұл әдістер студенттердің танымдық қабілеттерін дамытып қана қоймай, оларды сыни көзқараспен мәселелерді шешуге, өз ойын еркін және негізделген түрде жеткізуге үйретеді. Осылайша, сыни ойлау дағдылары студенттердің кәсіби және жеке өмірінде де үлкен пайда әкеледі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Құнанбаев, А. (1995). *Қара сөздер*. Алматы: Санат.
2. Жұмаділова, Р. (2018). *Сын тұрғысынан ойлауды дамытудың әдіс-тәсілдері*. Алматы: Мектеп.
3. Сыздық, Р. (2004). *Қазақ тілінің қалыптасу тарихы*. Астана: Ел.

4. Жұмабекова, Ш. (2010). Қазақ әдебиеті сабақтарында сын тұрғысынан ойлауды дамыту жолдары. Педагогика журналы.
5. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
6. Paul, R., & Elder, L. (2006). *Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life*. Pearson.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.